

Любен Дилов

Да нахраниш орела

Досега упорствувах да запиша сам впечатления си и да ги предоставя на историята. Казвам „впечатления“, защото „спомени“ или „меморари“ ще бъде неточно поради собствената ми неувереност в тях. Боях се да разруша създадените вече у хората илюзии, които може и да не се окажат илюзии. Толкова суетност ми е позволено да проявя – все пак аз съм единственият засега на Земята човек, който с в състояние да разкаже някакви свои впечатления от бъдещето, без да го обявят за шарлатанин или за луд. Нещо повече: комуто безусловно вярват. Тази вяра обаче нека си остане за сметка на вярващите, не желая да се смятам виновен за нея.

Като професионален изпитател на космически летателни апарати аз не умея много-много да говоря и съзнателно се пазя от съчиняването. То е особено вредно в работата на изпитателя. Космическият вакуум ме е научил да мълча. Ако много дърдориш там, той изпразва душата ти, както изсмуква въздуха от разхерметизираната кабина. Записката апаратура ми е служила винаги само за да диктувам техническите си наблюдения по време на пробните полети. Затова сигурно диктофонът ми прилича сега на зинал насреща ми звяр, в чиято гладна паст не намирам какво друго да хвърля, освен себе си.

Както в оная народна приказка, в която героят реже месо от петите си, за да храни орела, който го изнася от Долната Земя в Горната.

За мен – една благодатна тема за всякакви спекулации – бяха изписани стотици трудове: психологически и философски трактати, драми и комедии, филми и мюзикъли. Изобщо хората са открили доста форми, за да удавят в приказки и най-сериозните си проблеми. Дърдорят дотогава за тях, докато им омръзне. Впрочем това е и един от начините за разрешаването им – да ги забравиш като стари шлагери във фонотеката си. И само аз като че ли още не мога да забравя колко много трябваше ние с Тюнин да отрежем от себе си за ненаситния търбух на човешкото любопитство.

Бяхме цяла дузина опитни изпитатели на космолети, поканени да станат „хрононавти“, но от тях само трима успяхме да упражним новата професия. Тя изчезна, преди да бе се създавала окончателно, заедно с отказа да се лети само през времето. Младозите, които сега тренират, за да се промушват през време-пространството, отново си се наричат скромно, по гагарински, космонавти.

Транслацията във времето – както атомната енергия и генетическото инженерство някога – постави пред човечеството нови юридически, морални и философски проблеми от кардинален мащаб. Но докато

генетиката го е изправила пред въпроса, в каква степен и от какви съображения то има право да се вмесва в организма на индивида, тук се касаеше вече за вмешателство в организма на целокупното човечество – от австралопитека до губещия се в мъглата на бъдещето хомо галактикус. Изобретателите, гениални учени, предугадиха това. Поучени от историята, те избързаха да създадат и прецедент, за да не се спори абстрактно. Оправдавам ги, защото и мен историята е научила, че човечеството никога не е могло да реши нещо важно в съдбата си, преди да си е разбило носа в него. Ние, първите трима хрононавти, капнахме като три капчици кръв от тоя нос, който милото човечество обича да завира навсякъде.

Много години опитите се правеха тайно от обществеността. Бяха й подхвърлили само теорията на откритието, за да могат хората все пак издалеч да се самоподготвят за последствията му. За щастие, не толкова тайната, колкото гигантските разрези енергия, необходими да се пробие тунелът във времето, пазеха опитния полигон от тяхното въодушевление. Ще пропусна теорията на транслацията, защото тя отдавна се изучава и в училищата. Първите опити по нея са били още безобидни и, общо взето, безвредни. Съвсем естествено те са били насочени във времето назад. Но и те вече са дали достатъчно поводи за яростна дискусия. Какво да се изпрати? Разбира се, вещи, но какви да бъдат, та хем да не предизвикат опасно вмешателство в хода на историята, хем да оцелеят, за да бъдат намерени?

Отначало е било лесно. Вещите са били изпращани само от няколко месеца до десетилетие назад, и безотказно са потвърждавали както теорията, така и работата на транслаторите. За да се усъвършенствуват обаче, да се уточнят параметрите, да се определи мощността на зарядите, съответстващи на търсения отрязък от време, да се установи точната фокусировка, са били нужни стотици опити с хиляди и хиляди предмети, повечето от които са потънали безследно в бурите на миналите векове. Предметите е трябвало да бъдат привични за хората на съответната епоха – металически съдове, оръжия и тем подобни, но по тях са поставяни отличителни белези, за да могат да бъдат открити. Защото не се ли намери предметът, не може и да се докаже, че е пристигнал на местоназначението си. Така например нашите учени са уверени, че „божественият“ щит на Ахил и непобедимият меч на нибелунга Зигфрид са се прославили толкова благодарение на създадената в работилницата на полигона особено здрава и некорозираща сплав. Въпреки тая сплав обаче те още не са намерени, та, за щастие, и красивите легенди още пазят

непокътната своята поетичност.

Всяка седмица в продължение на две години гигантските спираловидни транслатори са изстрелвали стотина меча, шлемове, щитове, металически чаши и кани, идолчета, а цял екип от историци денонощно ги търсели в... каталозите на музеите. По време на теоретическите занимания с нас, първите хрононавти, имахме възможност и да се посмеем: Отива нашият човек в музея и пита какво могат да му кажат за еди-кой си бокал. О, въодушевява се музейният работник, това е особено ценен експонат! Бронзовата епоха в прехода ѝ към желязото. Но вижте тези знаци тука! Само за тях са написани петнайсет студии, с двайсет хипотези. Тези шарки нямат нищо общо със стила на тая култура, а не успяхме да ги открием и в съседните култури. Очевидно са по-далечно влияние, което говори за...

Сигурно можете да си представите как биха зинали още тогава и музейният работник, и петнайсетте автори на студии, ако нашият човек би им казал направо, че тия шарки, както и целият предмет, са направени само преди няколко месеца, въпреки че техните, на археолозите, радиовъглеродни, калиево-аргонови и прочее методи съвсем точно са датирали бокала от седмия век преди новата ера.

Днес скандалът сред историците и археолозите, предизвикан от новото изобретение, вече се уталожи, макар да не липсваха дори и самоубийства. Двама професори и един доцент, които бяха изградили научната си кариера изцяло върху нашите предмети, посегнаха на живота си. „Посягането“ излезе, слава богу, повече демонстративно и също така измамно, та успяха да ги спасят. Не по-малко разочаровани бяха и привържениците на хипотезата за древни посещения на космонавти от чужди цивилизации. Рухна едно от най-силните им доказателства – известните бронзови статуетки, намерени преди два века и половина при разкопките на остров Хонда. Знаете ги – те приличат на облечен в чудноват скафандър космонавт. Бяха се оказали особено сполучливи за изстрелване във времето назад. Древните японци веднага им приписали божествен произход, благодарение на което доста парчета от тях са оцелели през трите хилядолетия. В музеите как да е преглътнаха горчивия хап, но частните колекционери бяха готови на убийства. Та и как да не тръгнеш на бой, когато тая статуетка, примерно, е стояла вече петдесет години на лавицата ти като семейна реликва, наследена от баща ти, получил я от своя баща, а той пък – от дядо си, знаменития някога етнограф и колекционер, а изведнъж ти покажат калъпа ѝ на екрана на холовизора и да заобясняват, че тя току-що е произведена в специалната работилница

на Института по хрононавтика!

Тия „малки“ скандали показват само трагикомичната страна на проблемите, родили се, когато в своя почти сляп устрем към покоряване на природата човечеството започна да си играе и с най-святото, с най-тайнственото нещо – с времето.

Помня общото заседание след приключването на теоретичния ни курс. Няколко дузини морски свинчета, птици и маймуни бяха доказали безопасността на трансляцията за живия организъм, пропътувайки читави и бодри ту година-две назад, ту шест месеца напред. Запитаха ни уж открито, а всъщност доста подличко: Кажете сега, другари, как си представяте по-нататъшното развитие на това транспортно средство? Да, така го нарекоха, сякаш ставаше дума за нов вид въздухоход или за самолет-подводница. Тюнин пръв се хвана на уловката им. С усмивка, разбира се – тогава ние, бъдещите хрононавти, още можехме да се усмихваме в своята наивност:

– Аз съм готов да полетя – рече той и щеше да каже още нещо, но го прекъснаха делово:

– За коя епоха? – като че ли го питаха на гаровото гише за кой град иска място в аеробуса.

Тюнин се позапъгна в ентузиазма си:

– Е, ще трябва тогава да поразровя учебниците по история, да видя коя ще си харесам. Щом така и така сте ги превърнали вече в нещо като модни журнали...

Напомниха му предпазливо:

– Другарю Тюнин, нали не сте забравили, че която и епоха да си изберете, все едно, не ще можем да ви върнем обратно?

– Естествено – отвърна той. – За да ме върнете, трябва преди това да сте изстреляли там себе си, заедно с целия институт. Но ако избира, да речем, Египет на фараоните, съществува надеждата да ме открият я в Британския, я в Пушкинския музей във вид на мумия. И това е една утеха.

Както се казва: смях в залата. Едва ли е нужно да обяснявам обаче що за смях бе това, като се има предвид, че принципът за неопределеността на Хайзенберг, валиден уж само в света на микрочастиците, бе доказал своето действие и при трансляцията във времето. Ако търсиш времето, не ще откриеш мястото в пространството и, обратно. Пък ние засега можехме да пробиваме само тунел във времето. Японските статуетки бяха станали „японски“, защото случайно бяха паднали на остров Хонда. Така че и мумийната утеха на Тюнин бе повече от несигурна.

Велик мъж беше Тюнин, затова ми е толкова мъчно за него. Сигурно тая негова почти автоматична жертвоготовност ме накара да скоча, макар че и аз, като всички записали се за хрононавти, не по-малко автоматично бях се самоотписал от живота.

– Почакайте, другари – викнах аз възторжено. – Явно, страхливци между нас няма, и всеки е готов да потвърди с живота си това гениално изобретение, което ще промени из основи съдбата на човечеството... – И така нататък и прочее подходящи за случая екзалтирани фрази, нужни ми да оправдая предложението си: – Но досегашните опити показват, че принципът за движение във времето е еднакъв и за двете посоки, напред и назад. Щом откритието вече съществува, в следващите векове то ще е докрай усъвършенствувано, нали така? Тогава, питам аз, защо ще ни прашате в миналото, откъдето няма как да се върнем? Аз обичам от време на време да ходя на гости на баба и дядо, но чак да заплащам с живота си едно такова сантиментално пътешествие, не ми се ще. Прекалено ще се чувствавам само като морско свинче за опитите ви, защото... е, просто не ми се живее в миналото, не ми е интересно. Има предостатъчно исторически романи в библиотеките. Пратете ме век-два напред и моите правнучи ще се зарадват на дядо си и с още по-голяма радост ще ви го върнат обратно... – опитах се аз накрая да вляза в стила на Тюнин.

Колегите шумно ме подкрепиха, а учените се захилиха до уши. Въобразявах си, че им натривам носа с нещо, което не са съобразили, а пък те, подлещите, всъщност само ни подтиквали ние първи да го произнесем, ние да поемем отговорността за този нов вид опити. Разбира се, имаше противене – колкото да разпалят още повече ентузиазма ни: Съображението ми било логично, но ако нашите потомци притежават подобна апаратура, ако изобщо владеят трансляцията във времето, защо досега не са ни се обадили по някакъв начин? Значи и оттам не било сигурно връщането ни...

– Е, то не се знае с какви средства ни гледат резила! – обади се някой от колегите изпитатели, а аз заключих:

– Все пак, по-интересно е това да се провери, покрай изпробването на апаратурата ви. Иначе работата си остава доста тъжна.

А работата започна, общо взето, весело, тоест, в привичния стил на професионалния космонавт-изпитател. Разбира се, най-напред идва бързото и не толкова весело поредно прощаване с близките. Но и те като че ли вече са посвикнали, защото така или иначе досега все си се завръщал, а пък сега не знаят какъв точно космолет ще изпробваш. За щастие аз поне бях избавен от тая неприятна процедура – почти нямам хора, с

които да трябва специално да се прощavam. Следваха: детайлното изучаване на транслаторната апаратура, редовните и новоизмислени тренировки, медитации по подобие на някои древни секти, които уж се били сливали с вечността, но които доста добре помагат за пълната душевна концентрация, и не по-малко древните скокове с парашут, съвсем пък забравени от нас. Макар че, както ни уверяваха, летенето през времето приличало на падане без парашут. Откъде го знаеха, след като никой от тях не бе нито летял през времето, нито падал без парашут, си оставаше тяхна тайна, но сравнението им се оказа донякъде сполучливо.

Пръв полетя Тюнин, защото пръв бе заявил съгласието си. Шест месеца напред. Изчезна, както се казва, в небитието на крилете на билионоволтния удар върху времето. След шест месеца цъфна в средата на полигона, зашеметен, глуповато ухилен, но възкръснал по най-чудесния начин.

Изстрелването се извършваше вертикално във времето, но тъй като то все пак е неотделимо от пространството, имаше и известно пространствено придвижване. За такъв кратък полет полигонът бе достатъчно голям – петдесет пустинни квадратни километра. Къде обаче щеше да „кацне“ хрононавтът, ако излетеше за сто години напред, това никой не знаеше, макар според правилата да бяха разработени стотина сценария. Тез първа предстоеше да се установява толкова ли е неумолим принципът за неопределеността, или все пак съществува някаква корелативна връзка между времето и пространството при този тип движение. А то можеше да се провери само чрез изстрелване на хора във времето напред.

Аз полетях втори, пак за шест месеца. В интервал от по една седмица след мен излитаха Крайтън, Мегов, Мелконян, Финци. В продължение на още една година се изпращахме и посрещахме без засечка, в различни краища на полигона, но впечатленията ни съвпадаха почти напълно. Наистина сякаш падахме без парашут с усещане за ускорение, но и без да свисти насреща ти вкоравен въздух; в тъмен тунел, чиито стени обаче фосфоресцираха бледо и далечно с мъглявите цветове на дъгата. Това, изглежда, е нещо като Доплеров ефект върху времепространствения фон на Вселената. Бих определил това „падане“ и като всмукване – тунелът ни всмукваше сякаш със сила, чиято степен не може да се определи, за да ни изплюе леко на другия си край в определеното време. Падахме шест секунди и нито мозъкът ни, нито сетивата прекратяваха нормалната си дейност през тия шест секунди, които ни отнасяха шест месеца напред. В последната милионна частица от шестата секунда парадоксалното движение, изглежда, се превръщаше в обикновено

движение, но ударът бе толкова краткотраен, че се умъртвяваше още в металния плат на скафандъра. Долавяше се като електрически удар с нищожен ампераж. Чоглавите усещания ни връхлитаха после, защото – броил си наум от двайсет и едно до двайсет и седем, а щом си отново в състояние да погледнеш часовника и датника му, виждаш, че са минали шест месеца.

След като се изреди цялата група хрононавти, почнахме да тормозим учените с бурното си нетърпение, та и те склониха да забравят някои свои немаловажни съображения. Въпреки денонощните си изследвания, те още не бяха сигурни какво става в организма ни през това време. Шест до осеммесечните пробни полети не даваха забележими изменения в тялото на хора като нас, свикнали на всякакви изпитания. Просто трябва да се провери, настояваше Тюнин, все така напирайки с малко показната си готовност за саможертва. Просто трябва да се провери! И твърдоглаво им развиваше най-елементарната хипотеза за сигурността на полета: Човечеството отдавна е умиротворено и поумняло, та нямало опасност да се самоунищожи в следващите сто години по някакъв неразумен начин. Прогнозите за положението на планетата в Слънчевата система също не предвещаваха катаклизми, начинът на приземяване е безопасен... Така че, твърдеше Тюнин, дори внуците ни да са се отказали от това откритие и да няма кой да ме върне, ако случайно не падна в гърлото на някой действащ вулкан, и след сто години ще си доживея спокойно старините, без да ви тегна на съвестта...

И отлетя. С музика, с „ура“ и цял джоб послания до нашите правнучи. Ако, както бе изчислено теоретически, тия сто и двайсет минути полет до стоте години напред представляват и толкова минути субективно време, Тюнин щеше да кацне при тях по-млад навярно и от тия, които щяха после да ни го върнат. Не ни ли го върнеха пък, двамата му токущо проходили снове-близначета, можеха да участвуват след сто години в посрещането му като престарели старци и да се дивят на своя трийсет и шест годишен баща. За всеки случай обаче ние си му устройохме точно на сто и двайсетата минута след гигантския енергетичен взрив, разтърсил полигона, едно шумно въображаемо посрещане. Пак с „ура“ и музика, но облечени в къси гащички и с плакати от рода на „Добре дошъл, праядо!“ „Как ти е простатата, деденце?“ и прочее. Не твърдя, че беше особено весело, въпреки че се надвиквахме до прегракване. Пред неизвестността – а по-голяма неизвестност от тая, здраве й кажи! – няма как да ти е истински празнично.

И зачакахме, а чакането пък хептен не е весело занимание. Поне не

трая дълго. Единадесет дена. Откри го портиерът зад главната сграда на управлението. Познахме го по изкаляния хрононавтски скафандър, който обаче съдържаше тялото на един полумъртъв старец. Едва успяха да го съживят в болницата за няколко часа. От тях само няколко минути той прекара в съзнание. Говореше несвързано или поне на нас тогава ни се стори несвързано. За гори и поляни разказваше, за маймуни и лъвове, които го обикаляли любопитно, а после изведнъж нещо го нападнало и повече нищо не помнел, освен че отново е летял безкрайно дълго в познатия дъгоцветен тунел. Но посланията липсваха от джоба на надувния му скафандър. На настоятелните въпроси, давал ли ги е някому, вземал ли ги е някой от джоба му, само клатеше глава на изпосталялата си шия. И главата му не спря да се върти в тъжно старческо недоумение, докато издъхна.

Можехме да не вярваме на бълнуванията му за маймуни и лъвове, защото във вградената в скафандъра миниатюрна кинокамера нямаше запечатан никакъв образ, но нали той все пак бе летял? Нашите транслятори не са в състояние да го върнат, значи някой или нещо бе го върнало? Ако по непредвидени обстоятелства полетът му е преминал по някакъв стогодишен, леко деформиран пространствено-временен кръг, започващ от транслятора и свършил на петдесет километра от него, зад сградата на управлението, бихме могли да проуедем някак остаряването му. Видът му наистина бе на сто и трийсет годишен старец, рухнал на смъртния си одър. Тюнин обаче многократно потвърди, че е имало прекъсване на полета, че се е движил сред гора и по поляни, че е виждал слънце и животни, че е отварял шлема си и е дишал естествен въздух. На животните и горите ние пак не вярвахме, но в миговете на доказано ясно съзнание той твърдо ни увери, че е разграничил двете пътувания, че помни дори какво е мислил и усещал през време на второто. Това за съжаление не смогна да ни каже. Нито изкуственото сърце, нито изкуственото хранене на мозъка успяха да предотвратят бързото разпадане на така внезапно престарелия му организъм.

Еднократният опит нищо не доказва – това и учениците го знаят, а нас, професионалните изпитатели, участва на Тюнин, макар и да ни потресе, не ни уплаши. Щяхме да си умрем поне в своето си време, сред приятели. След Тюнин идех аз наред. Така бе се установило още от самото начало, но избрах Крайтън, понеже бил най-млад в екипа ни. Ако се върнел като Тюнин, съществувала вероятността да поживее още някоя и друга година или поне месец повече, та и повечко да ни разкаже. Бърникаха още половин година из трансляторите, пренастройваха ги, за

да не се получавал този хипотетичен кръг в пространството, а през това време усилено подмладяваха Крайтън с всякакви процедури. Подмладяваха, естествено, и нас покрай него. Медицината бе доста напреднала в това отношение, та наистина заприличахме на двайсетгодишни момченца, но тия „момченца“ вече не размахваха смешни плакати, когато изпратиха поредния си другар.

Крайтън не се върна. Не на единайсетия ден, не и на единайсетия месец. Не го откриха нито на полигона, нито на цялото земно кълбо, известно да докладва, ако забележи някъде странен непознат старец, който може би разправя спомени за лъвове, за маймуни, за доплерови тунели и за живота в бъдещето. Човечеството съгледа сред себе си доста на брой странни и жадни за слава старци. Всичките имаха чудесни свежи спомени от бъдещето, някои дори разправяха как са се били с лъвове в Доплерови тунели, но никой от тях не излезе Крайтън. Дали тия любопитни лъвове на бъдещето все пак не бяха го изяли?

Това вече стресна екипа ни. Престанахме да спорим чий ред е и кой е с по-млади клетки от другите. Неколцина поискаха да се оттеглят от експеримента, докато не бъде изяснено поне теоретически новото положение. Аз се явих доброволец.

Не искам да си приписвам безпримсрна храброст. Просто съдбата на потомствен космонавт и необщителният ми характер отдавна бяха ме превърнали в откъснат от Земята самотник. Родителите ми загинаха млади. Жената, която обичах, избяга от мен чак на Марсовите луни, преди да бе ми родила дете. Живи бяха действително само баба и дядо, на които се обаждах веднъж в годината отнякъде, колкото да видят, че внукът им, въпреки опасната си професия, все още се шляе по света. След гибелта на бляскавия Тюнин, от когото се възхищавах още в астропилотското училище, след незавръщането на очарователно лекомисления Крайтън, когото аз бях въвел в професията и го обичах като син, самотата ми стана двойно по-тежка. Ето защо не ми струваше кой знае колко да я пожертвувам, за да дам възможност на учените поне за един трети експеримент, преди да потънат в повторната теоретическа разработка ча епохалното си откритие. При положение, че от двама хрононавти един бе се върнал, а един не, третият щеше поне статистически да им потвърди нещичко.

Отново пренастроиха транслаторите на приблизителната фокусировка, с която бе излетял Тюнин, та – кръг не кръг – да се върна в някакъв вид. Заредиха в скафандъра ми нов тип звуко- и видеозаписни автомати. В часовете за медитация се прощавах завинаги със света и себе си

и все не успяха истински да се простя. Мъждукаше в мен някаква наивна надеждица, която приличаше на интуиция. Пък интуицията ми, кажи-речи, никога не ме е лъгала, многократно съм я изпробвал в Космоса и на Земята. Тя подмолно ме убеждаваше, че ще бъде „разрешаващият нещата“ трети, че най-малкото ще свия по този начин десетилетията самотен живот, които още ме очакваха, до едно няколкодневно полезно на науката ядро.

Полетът ми не се отличаваше много от изпитаните вече шест секунди в тъмния тунел с фосфоресциращите сякаш през мъгла дъгоцветни стени. Като физическо усещане – защото двата часа са си два часа и понякога могат да измъчат душата ти с безкрайния ред на миговете си. Опитах се да видя нарочно големия хронометър с вграден в него компютър на ръкава ми, но не помръдна нито ръката ми, нито главата. „Всмукването“ този път бе толкова силно, че сякаш бе залепило всичко в мен, което можеше да се движи. Тялото ми хем летеше като през някаква осезаема маса, хем тя го пропускаше без съпротива, хем бе го превърнала в неподвижен пашкул. Навярно шестте секунди на първия полет не са били достатъчни, за да открием този парадокс на движението в тунела. Залисията с него ми попречи навреме да почна да броя, но числата в мозъка ми се занареждаха нормално и безпрепятствено. Броих до осемдесет и три. Не бях изрекъл наум следващото осемдесет, когато през мен премина като оживяване тръпката на оная милионна частица от секундата на допира до материално тяло. Трябваше неволно да съм затворил очи, още щом съм започнал да броя, за да се съсредоточа в него. Сега почаках малко, после ги стиснах силно и се усетих жив. Преглътнах – гърлото ми също бе оживяло. Рекох си „Готово!“ и го чух в мозъка си, чиито токове сякаш не бяха преставали да се движат по привичните си пътища. Едва тогава се реших да вдигна клепачи.

Тъмнината си остана същата – лишеният от мъждукането на тунелните стени мрак зад спуснатите ми клепачи. Сякаш бях се забил с главата надолу в нещо меко и непрогледно. Не съм потъвал в торфено блато, а това си представих тогава най-напред. Видях се забит в бездънно блато, въпреки че теоретически това не би трябвало да стане така изведнъж. В мускулите ми имаше движение, но както и преди не успях да отлепя ни ръка, ни крак. Помислих си, че и Крайтън лежи сигурно така в някое резерватно блато, затова не успяхме да го открием. Може би в същото, въпреки различната фокусировка на транслаторите.

Поех си дъх – дишах нормално. Повреда в скафандъра ми нямаше. Напънах се да извъртя някак цялото си тяло, та да усетя средата, в която

съм попаднал – напразно. През мекотата ѝ опирах в нещо неподатливо. Така поне осъзнах, че мекотата принадлежи само на надувните стени на скафандъра, който трябваше да ни пази и от потъване, в случаи че паднем на вода. В блато тогава би трябвало още по-трудно да се потъне. Мекотата обаче не във всички посоки бе еднаква. Това ми помогна постепенно да се ориентирам в положението на тялото си. Не бях с главата надолу. Само в безтегловност кръвта не би я напълнила за това време до спукване. Изведнъж долових и вибрация. Онова твърдо, върху което очевидно лежах, едва доловимо вибрираше. Тялото на един изпитател не може да се излъже в такова нещо, то винаги и най-напред за вибрациите се ослушва, щом потегли с някоя машина.

Да, лежах, изглежда, в някаква безшумна машина и заедно с нея се носех нанякъде. А как и кога съм попаднал в нея?... Мозъкът ми обаче все още отхвърляше докладите на сетивата като лъжливи. Неведнъж бе си патил от тях по време на космически полети в разни изпитателски режими. Реши дори да ги напусва с някоя космонавтска ругатня, та още веднъж да провери и себе си, и „докладчиците“. Но един глас внезапно го изпревари. Каза направо в ухото ми, така че, ако не лежах в нещо като закован ковчег, сигурно щях да подскоча:

– Чувате ли ме?

Стиснах зъби – челюстите си поне можех да движа. Дори ми се стори, че чух изклопването им. Гласът обаче изгърмя повторно, сякаш нервиран от повредата оператор опитваше предавателя си:

– Иванов, чувате ли ме?

Охо, рекох си, защото все пак си бях едно доста хладнокръвно момче, охо, щом и името си чуваш, значи действително си откачил! Сега остава да изреве и един лъв насреща ти или да ти рече: Ало, дядка... Но щом можеш да си кажеш, че си откачил, това ще да е от нетрайните ейдетически явления. Натренирал си се на тях в камерите силенс. Няма кой знае каква опасност, ако си побъбриш с тоя, дето се е пръкнал сега в мозъка ти, неканен. Ще има и над какво после да се посмеете, като прослушвате записа.

– Да – отвърнах с подигравателна любезност, понеже, все едно, не бях в състояние да предприема нещо, преди да съм се оправил окончателно със себе си. – На ваше разположение съм. Но кой сте вие?

Отговорът обаче излезе повече от странен за една ейдетическа представа:

– Нямате време за излишни приказки. До десет минути трябва да решите ще останете ли тук, или ще се върнете.

Е, такъв забавен въпрос не бе се появявал в мозъка ми, а ковчегът, в който се намирах, най-малко мамеше към оставане.

– Ще се върна, разбира се. Но не преди да съм си свършил работата и не без вашата помощ. За съжаление си нямам крилца...

Прекъснаха ме безцеремонно:

– Приехме решението ви за окончателно.

– О – позасмях се във все по-застрашителната тъмнина пред очите си. – Защо е това бързане?

– Иванов, не халюцинирате. И наистина нямате излишно време. Ако искате да се върнете в що-годе човешки вид, след десет минути трябва да излетите обратно. Всяка минута престой е две години от живота ви.

Изслушах тая строга тирада и сериозно се обезпокоих. При ейдети-ческите видения не може в определен момент да не се появят и образи. Дори слуховите халюцинации никога не са чисто слухови. А тъмнината пред очите ми, макар и вибрираща, си оставаше мъртва.

– Я повторете това – рекох. – Но по-тихо, моля, че ми спухахте тъпанчетата.

Повтори го същият нервен диспечерски глас, повтори го почти дословно и действително по-тихо. Задъхах се:

– Ама аз... наистина ли...

Гласът направо ми се скара:

– Наистина! Защо не прекратявате нелепия си експеримент? Върнахме ви Тюнин, защо не разбрахте жеста ни? Не сте толкова глупави.

Но аз веднага доказах глупостта си:

– Откъде знаете името ми?

– От архивата на вашия институт.

Това ме накара да онемее за десетина повече от ценни секунди. Подканиха ме с убийствено великодушие:

– Може да запитате за някои неща. – Прозвуча като последното желание за осъдените на смърт в старите романи.

– Защо нищо не виждам?

– Понеже решихте да се върнете.

– Значи не ми позволявате нищо да видя – развиках се аз почти истерично. – Къде се намирам? Защо не мога...

– В карантинна капсула. Не сме ви обеззаразили, а вашите вируси не са безопасни за нас. На път сме за транслаторите. След седем минути е стартът.

Изкрещях:

– Искам да остана! – но ми отвърнаха повече от строго:

– Вече казахте решението си.

Мъчех се бързо да съобразя нещо в тая абсурдна обстановка. Сто сценария бяха разработили ония наши глупаци, теоретиците, за срещата ни с бъдещето, но такъв не бях чел. Все розови бяха, а тоя се оказа непозорно черен. Това донякъде възвърна самообладанието ми, както пред непредотвратими опасности:

– Щом имате архивата ни, значи знаете и какво е станало. Защо тогава издевателствувате...

– Не издевателствуваме. Не си позволяваме да упражняваме насилие над волята на човека.

– Но Тюнин върнахте, без да го питате! Той умря, знаете ли...

– Не успяхме да го открием веднага. В архивата има часът на изстрелването, но още не знаехме, къде точно да го чакаме. Животни има на много места... – гласът се прекъсна сам или за да не издаде нещо, или да не отнема от моето време.

– Лъвове някакви видял... – рекох аз по-кратко, съобразявайки как да изтръгна повече информация, но в мозъка ми се блъскаха толкова въпроси едновременно, че не успях да ги подреда по значимост.

– Мястото, където кацнахте, е резерват.

– Но щом в архивата... тогава вътре трябва да е и този наш разговор, защото нали аз...

Още преди да потвърдят, че са чели дори тия мои спомени, аз онемях за нови скъпоценни секунди от чудовищното прозрение, че сега всъщност се разиграва сцена, която вече се е състояла, че говоря неща, които вече лежат в някоя архива. Това смесване на времената може да подлуди и човек като мен. Добре, че и за полудяването се иска повечко време.

– Крайтън загина ли?

– Остана по свое желание. Здрав е.

Напсувах, както се е псувало години преди мене;

– Да върви по дяволите, така му кажете!

– Четири минути.

– И вие вървете по дяволите! – изкрещях аз, но веднага се опомних:

– Щом имате транслатори, сигурно много по-добри, защо вие не пратихте хора, защо ни оставяте да гинем...

За пръв път в гласа прозвуча малко топлинка, но тя извъря от краткия смях:

– Не сте ни интересни. Нали сте ни оставили пълна документация

за времето си. Пък и така ще лишим от хляб всичките ви ясновидци и астролози.

– Но за какво... – забълвах аз въпросите си. – Какво ще ни посъвет... Все едно, откритието не може да бъде върнато, пак ще пра... А вие за какво си служите с не... или само ме баламос... Открийте лицето ми, искам да ви видя!

Така скорострелно говорех, за да печеля време, че не доизричах думите си. А отговорът бе един и пак така кратък и неумолим:

– Всеки наш съвет ще бъде вмешателство. Сами ще решите какво ще правите с транслатора.

Ослушах се в гласа – глас като глас, а сто години не са толкова много, за да се появят лесно забележими изговорни различия.

– Вие сигурно знаете вече...

– Знаем. Не си губете времето, Иванов!

– Нека се обади Крайтън! – потърсих аз последно потвърждение за истинността на тоя абсурден разговор.

– Ще ви струва още десет години.

– Не иска ли да се върне?

– Вече е невъзможно. Ще пристигне като разпаднал се скелет.

Подмолно се сдобрих с Крайтън – значи се е опомнил, а мозъкът ми използва сгодата да изхитрува:

– Пребиваването в бъдещето ли се отразява на субективното време или връщането? Какво е съотношението?

Не успях да надхитря никого:

– Сами ще го откриете.

Изхриптях обезсилен:

– Нищо ли няма да ми кажете, което да предам...

– Да не правите глупости, защото ние страдаме от тях повече, отколкото вие самите.

– Много сте любезни! – задъхвах се аз от внезапната си злоба. – Благодаря ви за сърдечното...

Прекъснах ме равнодушно:

– Не се сърдете на истините, Иванов, не подхожда на професията ви. Прехвърляме ви на старта. Следвайте командите на автоматата!

Дори едно „сбогом“ не ми казаха! Нещо ме понесе нагоре, наляво, надясно, изсипа ме от ковчега. Пред очите ми играеха вече някакви светлинки, но те, изглежда, си бяха мои – от злобата и от люлеенето след дългата неподвижност. Обади се друг глас. Металическият му тембър приличаше на кълтежа на автоматите, които командуват и нашите

стартове. Подчинявах му се също автоматично, с дългогодишния си навик. Пък и за какво да внимавам повече? Щом и спомените ми вече са написани, ще пристигна жив. А ако бях останал?...

Не, тоя въпрос си зададох по-късно. Той изобщо не бе съществувал в мен, дори и когато го изкрещях като желание. И не само защото те се държеха така, че да не събудят никаква съблазън за оставане! Аз не съм Крайтън, тоя лекомислен хлапак, заради когото платих с по две години от живота си за всеки свой въпрос. И за всеки отговор, който всъщност не беше никакъв отговор, защото тия отговори можехме и сами да ся ги дадем!

Впрочем, не е ли било винаги така с нашите въпроси към бъдещето и с неговите отговори, когато сме забравяли, че бъдещето не е нещо повече от нашето собствено продължение?

Обратният път ми се стори по-кратък. Сигурно защото транслаторите им са усъвършенствувани или защото забравих да броя, погълнат от въпросите, които продължавах глупашки да задавам на оня бъдещ глас, и от своите мъгляво шарени като стените на Доплеровия тунел прозрения. Но накъде все пак летят с транслаторите си нашите любезни правници? Щом са им такива принципите, те не шетат из времето по Земята. Трябва, следователно, да се търси тунелът не само във времето, а през време-пространството! И тогава най-после ще може да се излети от Слънчевата система, да се стигне бързо и сигурно до другите звезди в много по-шарен и по-весел тунел през това дяволско време-пространство...

Злобата ми бързо се разсея и ето какви мисли ми дойдоха в обратния път. А когато пристигнах, един внезапно грохнал и сбръчкан старец – още в полета усещах как грохвам и се сбръчквам след всеки свой въпрос и след всеки направен извод! – аз „мъдро“ ги изрекох на ония, които бяха ме изпратили да попребивавам десет минути с вързани очи в следващия век. Оказа се отгоре на всичко, че не им откривам нищо ново. Теоретическите разработки, както си му бил редът, отдавна вървели паралелно. До пет години щели да построят на Марс дублиращ полигон за връщане, та да продължат експериментите в Космоса.

Разбира се, че беснях и ругах колкото ми стигнаха силите. Напомниха ми, че всяко революционно откритие неизбежно минавало през законните лутаници, докато намери истинското си приложение, че задължително трябвало да бъде проверено във всички посоки, за да разкрие възможностите си. Това е банална истина и ние, изпитателите, най-добре я знаем, защото все на наш гръб ѝ е съдено да блясва. Но когато си

заплатил за нея с двайсет години от живота си, тя престава да бъде само банална. В нейната светлина и подвигът ти става двусмислен, колкото и да те величаят, че си доказал нещо на човечеството.

Всъщност аз не толкова заради погубените години продължавам да страдам. Хората приеха моя доклад с доверие, въпреки че и в моите записни апаратури нямаше ни образ, ни звук. Сякаш бе ги изтрило могъщо магнитно поле. Казаното от мен им се видя логично и разумно. Но аз все повече губя увереност, че този разговор действително се е състоял. Навярно поради липсата на каквито и да било зрителни спомени, все повече ми се струва, че просто съм летял в затворен кръг през време-пространството, че разговорът с оня глас на бъдещето се е състоял само в моя объркан от деформираното време мозък. Защото именно затвореният кръг те кара да си задаваш безсмислени въпроси, за да получиш безизходни отговори.

Какво толкова ми каза оня глас, което да не съм могъл и сам да си го кажа?...

И ето ме пред диктофона – изпортен, раздвоен човек, една развалина, останала от някогашния монумент на космонавт-изпитател! Лекарите продължават да ме кърпят, уверяват ме, че още двайсет години съм щял да бъда трудоспособен, но за толкова дълго не ми трябва сили. Поне за пет дано още ги имам – обещаха ми, щом съоръженията на Марс бъдат готови, аз пръв да полетя през новия тунел.

Това е, което още ме крепи. А понякога дори и отмъстително се развеселявам, както сега, когато се опитвах да погодя номер на ония, които твърдяха, че са чели тия мои спомени: сегиз-тогиз се мъчех да продиктувам нещо друго, различно, в последния момент да променям мисълта си. Но нали не знам какво те са чели? Значи пак аз се оказвам глупакът! И тогава вече ми става истински весело, защото виждам как в определена дата ония там, в бъдещето, с тържествени физиономии полагат венци и държат речи край Паметника на първите хрононавти, под който ще лежа и аз, редом до Тюнин...

Хрононавт! Гръмка дума за нещо, което не се отличава кой знае колко от шимпанзетата, които по традиция първи изстреляха във времето. Е, кураж се искаше, вярно, но още за колко професии се иска готовност да пожертваш живота си! Новото, което аз открих тогава, бе, че е по-леоно да се простиш със живота си, отколкото със своето време. А това май наистина заслужава паметник. Тъй като обаче „откритието“ ми дойде по-късно и аз бях си излетял към бъдещето с маймунската наивност и уплаха, то и паметникът не може да не крие във фундамента си

Да нахраниш орела

малко ирония. Но в колко ли паметници не е вградена и иронията на времето?

Това, разбира се, също си е едно мое видение, една приказка, подобно на тая за орела, който яде от плътта ти, за да те изнесе от Долната Земя в Горната.

Край на записа

КРАЙ

© 1977 Любен Дилов

Сканиране и разпознаване: Мандор, 2001

Източник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1289>]